

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра філології та мовної комунікації

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри філології та
мовної комунікації

Ігнат'єва С.Є. *Степанюк*

«31» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Історична грамати́ка української мови»

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Освітній рівень.....	Перший (бакалаврський)
Освітня програма	Українська мова та література
Спеціалізації	035.01 Українська мова та література
Статус	Обов'язкова
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік
Термін викладання	3-й семестр, 5, 6 чверті
Мова викладання	Українська

Викладач: доц. Онищенко Г. А.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Історична граматики української мови» для бакалаврів зі спеціальності 035 «Філологія» освітня програма «Українська мова та література» / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. Філології та мовної комунікації. Дніпро : НТУ «ДП», 2021.15 с.

Розробник – Онищенко Г. А. доцент кафедри філології та мовної комунікації, кандидат філологічних наук

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки студентів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії зі спеціальності 035 «Філологія» (протокол №1 від 31 серпня 2021 р.).

ЗМІСТ

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ	5
4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	6
5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	7
6.1 Шкали	7
6.2 Засоби та процедури.....	8
6.3 Критерії.....	9
7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	12
8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	13

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В освітньо-професійній програмі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» спеціальності 035 «Філологія» освітня програма «Українська мова та література» здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до дисципліни Ф 11 «Історична граматики української мови» віднесено такі результати навчання:

ПРН 8	Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності
ПРН 12	Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють

Мета курсу: Сформувати компетентності щодо основних процесів формування і становлення української мови, засвідчити її безперервний історичний розвиток та вдосконалення, з'ясувати взаємодію між окремими структурними мовними явищами, зрозуміти загально внутрішні і часткові закони мови.

Формування у студентів-філологів системи знань з історичної граматики української мови, вироблення в них умінь і навичок збирати й аналізувати мовний матеріал, розуміння важливості мови для історії народу, історії мови, духовної і матеріальної культури українців, української літературної мови.

Завдання курсу:

- показати процес виникнення та розвиток української мови, формування її фонетичної і фонологічної систем, граматичної будови — морфології і синтаксису, зміни лексичного складу і фразеології;
- познайомити з основними теоретичними засадами вивчення історії української мови;
- показати шляхи формування самобутніх рис української мови як однієї зі слов'янських;
- сформувати навички й прийоми порівняльно-історичного аналізу мовних фактів.
- на основі наукових, навчально-методичних надбань зрозуміти значення історичної граматики для розвитку і функціонування української літературної мови, історії української мови, загального мовознавства.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
	шифр ДРН	Зміст
ПРН 8	ПРН 8-1-Ф 11	Усвідомити факти сучасної української літературної мови, зокрема історію фонологічних чергувань, орфоепічних норм та традиційної орфографії, уживання паралельних форм та ін.
	ПРН 8-2-Ф 11	Порівнювати фонологічні системи індоєвропейської та праслов'янської мови на різних етапах їх існування; аналізувати зміни в фонологічній системі праслов'янської мови та їх відображення в мові українській; пояснювати сутність закону відкритого складу та з'ясовувати його наслідки в системі голосних і приголосних; виявляти звукові зміни протоукраїнського періоду та розглядати їх історію на тлі інших слов'янських мов.
	ПРН 8-3-Ф 11	Аналізувати фонологічну систему давньої української мови дописемного періоду; визначати позиції зредукованих голосних та виявляти зміни в системі голосних та приголосних, пов'язані із занепадом зредукованих; розрізняти зміни, пов'язані із занепадом зредукованих, і звукові зміни пізнішого періоду; пояснювати природу специфічних українських мовних особливостей (чергування о, е з і, чергування о з е після шиплячих та й, поява и на місці слабких зредукованих після р, л, злиття давніх и, ы в одному звукові, ствердіння приголосних перед е, и тощо).
ПРН 12	ПРН 12-1-Ф 11	Знати основні етапи становлення самотутньої фонетико-граматичної структури української мови; зміни, які забезпечили перетворення праслов'янських протоукраїнських говорів в окрему слов'янську мову.
	ПРН 12-2-Ф 11	Аналізувати тенденції формування і розвитку граматичних категорій іменних частин мови (роду, числа і відмінка усіх іменних частин мови, ступенів порівняння прикметника); з'ясовувати зміни граматичних форм іменних частин мови; визначати роль і місце внутрішньомовних і позамовних чинників у розвитку граматичних значень і форм; робити граматичний аналіз іменних частин мови.
	ПРН 12-3-Ф 11	Аналізувати тенденції формування і розвитку граматичних категорій дієслова (виду, способу, часу, особи, числа); з'ясовувати історію змін в особових і неособових дієслівних формах; визначати генезу та функції прислівника й службових частин мови на різних етапах їх розвитку; здійснювати морфологічний аналіз усіх дієслівних форм, а також прислівників та службових частин мови.

3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Здобуті результати навчання
Ф 5 Сучасна українська літературна мова	Поглибити уміння та навички з фонетики української мови. Самостійно здобувати і систематизувати знання з різних тем. Вміти користуватися довідковими матеріалами у галузі фонетики

Назва дисципліни	Здобуті результати навчання
	<p>Вміти працювати з бібліографічними, лексикографічними та дидактичними джерелами</p> <p>Знати основні поняття фонетики. Розуміти фонему у співвідношенні з іншими одиницями мови. Вміти розрізняти «фонему» і «звук», «алофони» і «варіанти фонем»</p> <p>Знати класифікацію фонем української мови. Уміти визначати сильну і слабку позицію фонем. Знати акустичну та артикуляційну характеристику фонем.</p> <p>Аналізувати приголосні фонем за участю голосу й шуму в їх творенні, за активним мовним органом, за способом творення, за наявністю або відсутністю пом'якшення, за наявністю або відсутністю носового забарвлення (назалізація), за акустичним вираженням.</p> <p>Володіти основними нормами і правилами, за якими визначають явища акомодатії, асиміляції, дисиміляції, подовження, спрощення фонем в українській мові.</p> <p>Володіти прийомами і методами визначення відмінності комбінаторних і позиційних змін звуків у мовному потоці від чергування фонем. Вміти застосовувати набуті знання під час виконання вправ</p> <p>Знати чергування голосних і приголосних фонем у сучасній українській літературній мові. Розуміти морфологічні функції чергувань приголосних фонем.</p> <p>Розуміти основний принцип фонетичного складоподілу в українській мові. Знати типи складів в українській мові, типи наголосу.</p> <p>Знати короткі відомості з історії української графіки і орфографії. Розуміти основні принципи орфографії.</p> <p>Знати всі історичні зміни у фонетичній структурі слова.</p> <p>Повністю володіти термінологією з галузі «Фонетика, Фонологія». Вміти оперувати даною термінолексикою під час вивчення даного курсу. Вміти виконувати фонетичну та фонематичну транскрипцію.</p> <p>Розуміти співвідношення між фонемами й буквами в українській мові.</p> <p>Уміло користуватися довідковими джерелами, зокрема, Інтернетом, літературними енциклопедіями та словниками мовознавчих термінів. Орієнтуватися в інформаційному просторі і використовувати знайдені матеріали для подальшого наукового дослідження.</p>

4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	яг, год	Розподіл за формами навчання, години	
		денна	Заочна

		аудиторні заняття	самостійна робота	Обсяг, години	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	45	13	32	60	4	56
практичні	45	13	32	60	4	56
РАЗОМ	90	26	64	120	8	112

5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	45
	Історія української мови як наукова дисципліна. Походження української мови	4
	Періодизація української мови. Пам'ятки історії української мови. Досягнення у вивченні історії української мови	4
	Становлення фонологічної системи праслов'янської мови. Звукові зміни праслов'янського періоду (палаталізація приголосних)	4
	Звукові зміни праслов'янського періоду (тенденція до втрати часокількості, закон відкритого складу). Історія першого повноголосся	4
	Фонетична система давньоукраїнської мови кінця X – початку XI століття	4
	Наслідки занепаду зредукованих [ъ] і [ь] у системі голосних. Наслідки занепаду зредукованих [ъ] і [ь] у системі приголосних	4
	Найважливіші звукові зміни в давньоукраїнській мові пізньої доби, не пов'язані з історією зредукованих	4
ПРН 8-1-Ф11	Іменник. Типи відмінювання іменників давньоукраїнської мови. Історія відмінкових форм	4
ПРН 8-2-Ф11		
ПРН 8-3-Ф11	Займенник. Прикметник. Числівник	4
ПРН 12-1-Ф11		
ПРН 12-2-Ф11	Дієслово. Основи і класи дієслів. Історія форм теперішнього, майбутнього та минулого часів. Спосібні форми давньоукраїнської мови та подальший їх розвиток. Історія дієслівних утворень (інфінітив, супін, дієприкметник, дієприслівник). Прислівник	5
ПРН 12-3-Ф11	Просте речення. Синтаксис відмінків. Складне речення. Аналіз текстів	4
	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	45
	Історія української мови як наукова дисципліна. Походження української мови	4
	Періодизація української мови. Пам'ятки історії української мови. Досягнення у вивченні історії української мови	4
	Становлення фонологічної системи праслов'янської мови. Звукові зміни праслов'янського періоду (палаталізація приголосних)	4
	Звукові зміни праслов'янського періоду (тенденція до втрати часокількості, закон відкритого складу). Історія першого повноголосся	4

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	Фонетична система давньоукраїнської мови кінця X – початку XI століття	4
	Наслідки занепаду зредукованих [ъ] і [ь] у системі голосних. Наслідки занепаду зредукованих [ъ] і [ь] у системі приголосних	4
	Найважливіші звукові зміни в давньоукраїнській мові пізньої доби, не пов'язані з історією зредукованих	4
	Іменник. Типи відмінювання іменників давньоукраїнської мови. Історія відмінкових форм	4
	Займенник. Прикметник. Числівник	4
	Дієслово. Основи і класи дієслів. Історія форм теперішнього, майбутнього та минулого часів. Способові форми давньоукраїнської мови та подальший їх розвиток. Історія дієслівних утворень (інфінітив, супін, дієприкметник, дієприслівник). Прислівник	5
	Просте речення. Синтаксис відмінків. Складне речення. Аналіз текстів	4
РАЗОМ		90

6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні опитування за кожною темою	виконання завдань під час лекцій	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням студента
практичні	індивідуальні завдання	виконання завдань під час практичних занять		

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом контрольного опитування. Практичні заняття оцінюються якістю виконання індивідуального завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком складовим опису кваліфікаційного рівня, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожної складової опису кваліфікаційного рівня НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять як критерій використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК (бакалавр)

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
♦ концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - концептуальних знань; - високого ступеню володіння станом питання; - критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння/навички		
<p>♦ поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p>	<p>Відповідь характеризує уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - обирати адекватні методи та інструментальні засоби; - збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; - використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання 	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
<p>♦ донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації;</p> <p>♦ збір, інтерпретація та застосування даних;</p>	<p>Вільне володіння проблематикою галузі. Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. 	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
♦ спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Комунікаційна стратегія: <ul style="list-style-type: none"> - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції 	
	Достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами. Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами. Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Часткове володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Фрагментарне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Відповідальність і автономія</i>		
♦ управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами;	Відмінне володіння компетенціями менеджменту особистості, орієнтованих на: <ol style="list-style-type: none"> 1) управління комплексними проектами, що передбачає: <ul style="list-style-type: none"> - дослідницький характер навчальної діяльності, 	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
<ul style="list-style-type: none"> ◆ спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; ◆ формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; ◆ організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; ◆ здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії 	<p>позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію;</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до роботи в команді; - контроль власних дій; <p>2) відповідальність за прийняття рішень в непередбачуваних умовах, що включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування власних рішень положеннями нормативної бази галузевого та державного рівнів; - самостійність під час виконання поставлених завдань; - ініціативу в обговоренні проблем; - відповідальність за взаємовідносини; <p>3) відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання професійно-орієнтованих навичок; - використання доказів із самостійною і правильною аргументацією; - володіння всіма видами навчальної діяльності; <p>4) здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ступінь володіння фундаментальними знаннями; - самостійність оцінних суджень; - високий рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок; - самостійний пошук та аналіз джерел інформації 	
	Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)	90-94
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано шість вимог)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано вісім вимог)	65-69
	Рівень відповідальності і автономії фрагментарний	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Технічні засоби навчання.

Програми пакету Microsoft Office (Word, Excel, Power Point, Teams).

Дистанційна платформа Moodle.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навч. посіб. / С. П. Бевзенко. – Київ: Вища школа, 1991. – 231 с.
2. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ : Либідь, 1993. – 335 с.
3. Історична граматики української мови : підручник / М. А. Жовтобрюх, О. Т. Волох, С. П. Самійленко, І. І. Слинсько. – Київ : Вища школа, 1980. – 320 с. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/djvu/istorychna_gramatyka_zhovtobruh.htm.
4. Історія української мови : лексика і фразеологія / [відп. ред. В. М. Русанівський] ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наукова думка, 1983. – 743 с.
5. Історія української мови : хрестоматія / упоряд. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – Київ : Либідь, 1996. – 280 с.
6. Колоїз Ж. Історична граматики української мови : практичний довідник / Ж. Колоїз. – Кривий Ріг, 2014. – 76 с. – Режим доступу: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/0564/30>.
7. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматики : навч. посіб. / О. І. Крижанівська. – Київ : Академія, 2010. – Режим доступу: https://www.academia.edu/16445124/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8.PDF.
8. Огієнко І. Історія української літературної мови / Огієнко Іларіон (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передмови і коментарів М. С. Тимошик. – Київ : Наша культура і наука, 2004. – 434 с.
9. Онищенко Г. А. Історична граматики української мови. Практикум : навч. посіб. / Г. А. Онищенко, М. С. Ковальчук ; М-во освіти і науки, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – 2-ге вид., перероб. та доп. – Дніпро : НТУ «ДП», 2020. – 67 с. – Режим доступу: <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/155561>
10. Павленко Л. П. Історична граматики української мови : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. П. Павленко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Pavlenko_Larysa/Istorychna_hramatyka_ukrainsko_i_movy.pdf.
11. Плющ М. Я. Граматики української мови: підручник. У 2-х ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія / Плющ М. Я. – Київ : Вища школа, 2005. – 285 с.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Історична грамати́ка української мови»
для бакалаврів зі спеціальності 035 «Філологія»
освітня програма «Українська мова та література»

Розробник:
Онищенко Геннадій Анатолійович

У редакції автора

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19